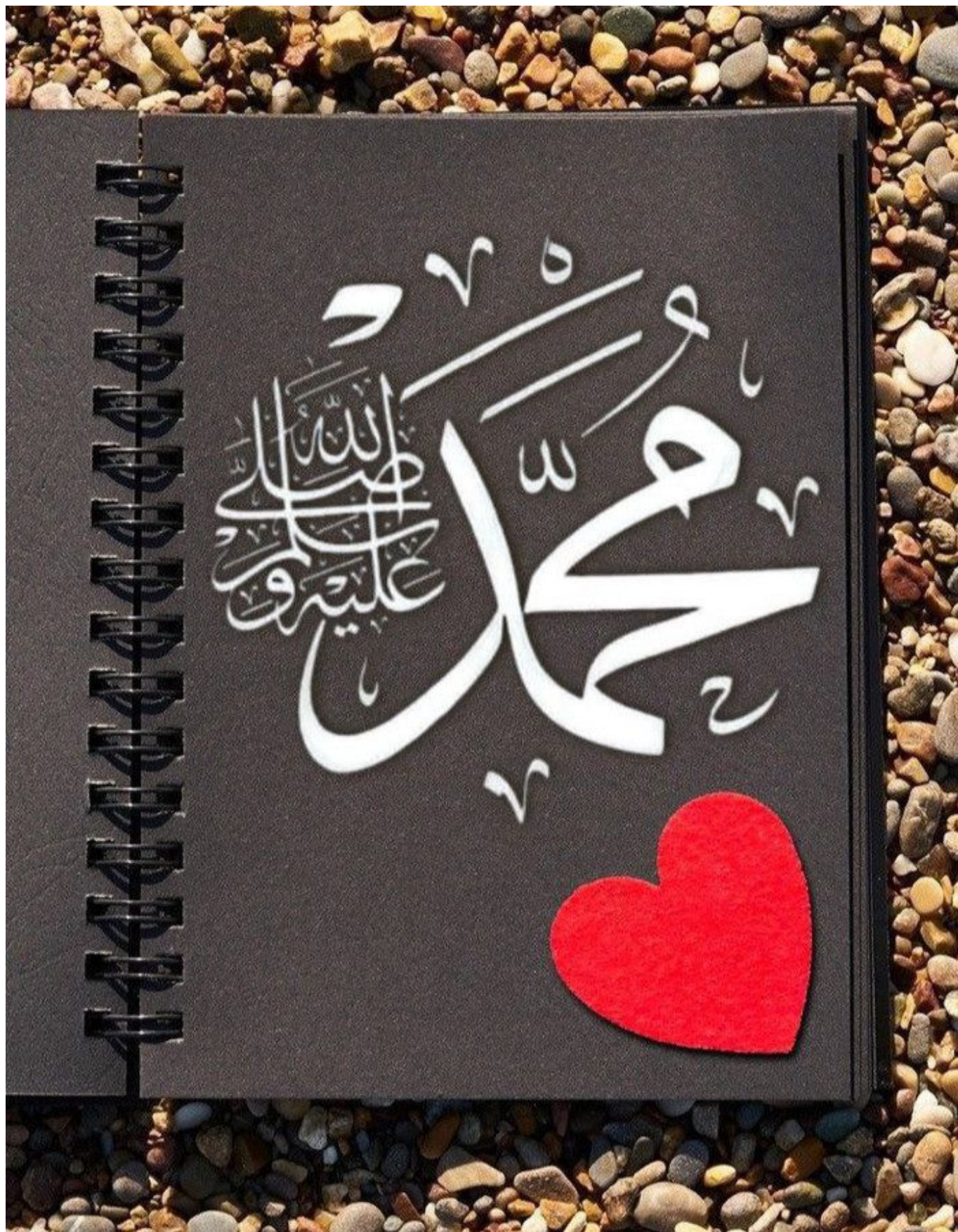

Adam ata öwredilen ismler we ylym

Category: Edebi makalalar, Kitapcy, Medisina, Psihologiýa

написано kitapcy | 26 январа, 2025

Adam ata öwredilen ismler we ylym ADAM ATA ÖWREDILEN ISMLER WE YLYM

Hezreti Adam alayhyssalama ismleriň (atlaryň) öwredilendigi, onuň bu öwrenen ismleri bilen perişdelerdenem ýokary göterilendigi barada bize Gurhanda habar berilýär
Tefsir alymlary bu meseläni-de boýdan-başa öwrenipdir, dürli

pikirleri we garaýyşlary orta atypdyr.

Bu boýunça umuman şeýle garaýyşlar beýan edilipdir:

1. Hezreti Adam alaýhysalama närseleriň ady öwredildi. (Ösümlikleriň, haýwanlaryň, guşlaryň, beýleki jisimleriň atlary we ş.m.)

2. Gepleşik dili öwredildi.

3. Allanyň ismleri öwredildi.

Yslam alymlarynyň kitaplarynda bu meseläniň üstünde giňişleýin durlup geçilipdir, ýokardaky düşündirişlere goşmaça ylmy düşüňjeler-de täze garaýyş hökmünde goşulypdyr.

Üç aýatda Adama berilen ähli ylym taglymy aýdylýar. Adam atanyň önünde perişdeleriň sežde etip, şeýtanyň ýüz dönderendigi sebäpli adama semekden perişdä çenli köplük bolup boýun sunuşlary ýaly, ýylandan şeýtana çenli ýaramaz mahluklaryň oňa ytagat etmän duşmançylyk besländigini aýdylýar.

Ine, şunda aýdylyşyna görä, adamzat älemindeki ähli ylym-bilim ugrundaky ösüşlerem öňden taglym edilen atlaryň arasynda. Ýagny, бүтін adamzadyň ylym-bilim arkaly açan ähli sungat ajaýyplyklary-da taglymy-esmanyň içinde. Gämi, sagat, uçar, awtoulag, kompýuter, telewizor, binalar, köprüler, ýollar, kosmos stansiýalary, ähli fiziki we himiki täzelikler, medisina, inženerçilik, atom we aklyňyza gelip biljek ýüzlerçe ylmy ösüşler hem at (ism) görnüşinde öwredilipdir.

Aslynda tefsirlerdäki ähli ylymlary bir ýere üýşürenimizde Hezreti Adam alaýhyssalama älem-jahanda adamy gyzyklandyrýan her dürli obýekte we hadysa garşy ähli mülk we melekut maglumatlarynyň kodlanandygyna düşüňýäris. Eger Adam alaýhyssalamy üýtgeşik we ylahy komýuter hökmünde kabul etsek, taglymy-esma hem şu kompýutere programma ýüklemegidir we kodlanmagydyr. Ýagny munuň özi adam we älem-jahan boýunça ähli maglumatlary öz içine alýan programma ýaly.

• **Perişdeler dil bilip, gepläp bilýärdilermi?**

Perişdeleriň dil bilmeýändigini üçin gürlемеýändigileri, şonuň üçinem Hezreti Adam alaýhyssalama garşy ýeterlik bolmandygy we ismleri aýtmadyklary barada käbir tefsirlerde düşündirişler bar. Emma meseläniň jennetde dörändigine, jennetde bolsa daşlardyr ağaçlaryňam gürländigine, perişdeleriň adamlaryň sözünü we hereketlerini goramaga borçly edilendigine, maslahat alma we gepleşme babatda ylymlydygyna we garşylyk bildirme ukyplarynyň duýgy hökmünde bardygyna seredilende haýsam bolsa

bir dilde gürländikleri düşünjesi has güýçli ähtimallykdyr. Kuranda bize mälim edilen Adam alaýhyssalam bilen perişdeleriň arasyndaky mesele synag we ýaryş görnüşinde. Ýagny halyf bolmak üçin haýsy mahluk has ukyp-başarnykly? Adamlarmy ýa perişdeler, Perişdeler köp zat bilýändiklerini we üznüksiz ybadat edýändiklerini öňe sürüp, halyflyga has mynasypdyklaryny aýdypdyr.

Perişdeler akyllý bolşy ýaly giň gözýetimli we düşünjeli-de bolupdyr. Belki-de şonuň üçin olar adamlaryň gan döküp, bulagaýlyk turuzjagyny bilen bolmaly. Bular ýaly akyllý we düşünjeli mahlukatyň elbetde gürläp bilmeýändigini göz önüne getirmek kyn. Ýa-da olaryň ýüzlenilende we sorag berilende jogap berip biljek ýagdaýy bolmaly. Diýmek, ortada aç-açan bäsdeşlik bolupdyr. Bäsdeşligiň maksady «halyflyga kimiň has mynasypdygy» soragynyň jogabyny tapmak. Ýagdaý şeýlekä gürläp bilmeýän birine sorag bermek hikmete gabat gelmeýär. Bu ýagdaý gözi görmeýän biri bilen görýän birini «reňkler boýunça» ýaryşdyrjak bolmak ýaly bir zada meňzär. Ýa-da iki adamy ýüz metr aralyga ylgatmaj üçin birinni aýagyndan duşap, beýlekisini goýberip «hany, ýaryşyň» diýmek ýaly bir zat bolar. Ýa-da ker biri bilen eşidýän birini saz ylmynda synamak ýaly bolar. Beýle ýagdaý elbetde bäsdeşligiň ruhuna gabat gelmeýär. Perişdelerem öz gezeginde bilýän zatlarynyň bärden gaýdýandygyna düşünen badyna «Ýa Rebbi, saňa baş egýäris, biziň Seniň mälim edeniňden başga bilýän zadymyz ýokdur» diýip belli bir derejede ýalňyşlyklaryny we maglumatlarynyň pesdigini boýun alypdyrlar. Ýalňyşyňy boýnuňa alyp ötünç soramagam mertligiň we danalygyň işidir.

Diýmek, perişdeler ýokary güýç-kuwwatlar we maglumatlar bilen gurşalan, akyllý, ukyp-başarnykly, näme buýrulsa şony edýän, Hudaýa asla ytagatsyzlyk etmeýän, üznüksiz ýagdaýda ybadat edýän mübärek nurana barlyklar bolýar. Ýer ýüzünde halyflyk borjuny ýerine ýetirmek üçin hemmetaraplaýyn maglumatlara eýe däldikleri üçin Hezreti Adama garşy guralan maglumat ýaryşynda-da öňe saýlanyp bilmändirler. Şol sebäpdenem Allatagaladan bagyşlanma diläp ötün sorapdyrlar we ýene-de Allanyň emri biken adamlara hyzmatdyr ýardam edipdir we

kyýamata çenli, hatda kyýamatdan soňam haşyr meýdanyna çenli bu wezipelerini dowam etdiripdirler. Allatagala biz adamlary we iman edenleri bu mübärek taýpanyň şepagatlaryna miýesser eýlesin.

• **Hezreti Adam alayhyssalama öwredilen ismleriň derejesi**

Ynsan nesliniň atasy Hezreti Adama öwredilen atlaryň belli bir bölegi düşündirilmäge degişli. Bu boýunça käbir yslam alymlary tefsir ulamasynyň düşündirişlerinden tapawutlylykda ylym-bilim babatda häzirki adamlaryň has aňsat düşüniş biljek görnüşinde üýtgeşik düşündirişleri we kesgitlemeleri beripdir.

Bu hususda biri-birine ýakyn düşündirişler üçe bölünýär. Ol üç düşündirişi-de şeýleräk sanamak mümkin:

1. Dünýä nygmatlaryndan peýdalanma ylmy.
2. Daýhançyk bilen meşgullanyp, adamzat durmuşy üçin gerekli her dürli ir-iýmişiň, gök önümiň, ösümligiň we beýleki önümleriň alynmagy ylmy.
3. Maldarçylyk ylmy (Abyl bilen Kabylyň daýhançylyk ee maldarçylyk edendigini ýadyňyza salyň).
4. Jaý gurma ylmy. Adam alayhyssalamyň ilkinji guran jaýlaryndan biriniň Käbedigi hem köplere mälüm hakykat.
5. Närseleri aýyrmabwe täze närse etme ylmy. Sintez we analiz etme ukyby.
6. Deňizlerde gämi ýüzdürmek.
7. Gury ýerde dürli enjamlary oýlap tapmak.
8. Howada uçar uçurmak.
9. Dürli ýollar bilen dünýä çuňluklaryndaky magdanlardan we nygmatlardan peýdalanmak.
10. Fizika, himiýa, biologiýa, astronomiýa, matematika ýaly ylymlar arkaly älem-jahana göz ýetirmek.
11. Medisina, inženerçilik, sosiologiýa, psihologiýa, beýleki ylymlar arkaly janly-jandara we adama düşünmek.
12. Närsäniň melekutyna aralaşyp, göze görünmeýäne düşünmek we göz ýetirmek.

Ine, adamzadyň Adam atadan bärei ylymda ýeten ähli üstünlikleri, sosial üýtgeşmeleri we mundan soň ýetjek

derejeleri gysgaça görnüşde öwredilen esmalaryň arasyndadyr. Bu sungatyň we närsäniň üstündäki Allanyň gözel ismlediniň göze görünmegi bolsa bu ylmyň ahyrky çäkleridir.

• **Ismeler perişdeleri nähili görkezildi?**

Allatagala Hezreti Adam alayhyssalamyň halyflyga has mynasyppygyny görkezmek üçin perişdelere ismleri aýan etdi. «Hany, eger sözüňiz dogry bolsa bu ismleri maňa aýdyň» diýdi. Perişdelerem ötüňç sorap, ismleri aýdyp bilmediler. Eýse bu ýagdaý ýa-da ismleriň aýan edilişi nähili bolup geçipdi? Aýan edilen zatlar ýa-da suratlar, ismler nämedi? Bu sowalyň jogaby üçin ýene alymlara ýüzlenip bileris.

Yslam alymlarynyň bu boýunça berýän düşündirişlerinden çykýan käbir netijeler şeýle:

1. Närseler ýüpek mata topbagynyň açylyşy ýaly açykyp, perişdelere görkezilipdir. Bu şol bir wagtyň özünde kino lentasynyň açylyp, hudaýtarapyn kino ekranynsa närsäniň görkezilmegini-de ýatladýar. Ýa-da hudaýtarapyn ullakan kompýuter diskine hudaýtarapyn HD formatynda (3H HD hem bolup biler) hudaýtarapyn blue-ray diskiň salnyp, uly monitorda görkezilmegi görnüşinde-de bolup biler. Ýa-da närsäniň uly hudaýtarapyn telewizorda görkezilen bolmagy-da mümkin. Biziň pikirimizçe bolsa, geljegiň tehnologiýasy bolan «Hologram» ekranynnda görkezilen bolmaly.

2. Närese ekranda görkezilen bolsa, uly ýygnak geçirilipdir, perişdeler hamana resmi paradda duran ýaly seteran durup närsä seredipdirler. «Taglib» sözi şuny aýdýar.

Taglib diýip, ene-ata ýaly iki sözi «ebeweýn» görnüşinde aýdylyşyna diýilýär. Ýokardaky sözdäki taglib sözi «hüm» kelimesidir. «Olar» hökmünde dilimize geçirilen bu söz «akylly erkekler» manysyny berýändigini üçin taglib sözi bilen aňladylypdyr.

3. Ekranda görkezilen bolsa «Aýan edileniň löwhi-aglada nagyşlanan suratlardygyna yşaratdyr» sözüne görä närsäniň suraty we şekilidir. Ýa-da ekranda görkezilen närsäniň üç ölçegli filmidir.

Bu üç ýagdaý nazara alnyp, ekranda görkezilen suratlardyr ismler boýunça-da şeýle pikiri edip bileris:

Hawa, perişdelere görkezilen ilkinji surat biziň pikirimçe Resuly-Ekremiň (s.a.w) päk ýüzi, nurana jisim we şekili bolmaly. Çünki älem-jahan, perişdelee we beýleki ähli janly-jandar onuň ýüzüniň suwunyň hormatyna ýaradylypdy. Ol (s.a.w) älem-jahanyň hamyrmaýasy, iň owadan we iň ajaýyp miwesi, ähli Esmäýy-Ylahyýäni iň owadan görnüşde ýañzydan we älem-jahanyň syrlary onuň bilen äşgär bolmaly, getirjek Kurany we imany bilen tutuş älem-jahany aýdyňlandyran, iň uly perişde Jebraýyl alaýhyssalamyň dosty, ähli perişdeleriň dosty, ähli pygamberleriň dogany, uly öwlüýäleriň halypasy, tutuş älem-jahanyň buýsanjydyr.

Diýmek, Hezreti Adamyň halyflyga talaşgärlik dawasynda iň uly delili ýene şol (s.a.w) bolup çykýar. Beýle bolýan bolsa, ilkinji delil hökmünde görkezilen, ilkinji bolup ady we ismi soralanam ýene şol (s.a.w) bolýar. Hikmet muny talap edýär. Ondan soň bolsa «löwhaýy-aglada nagyşlanan» ähli pygamberleriň nurana sypatlary, ähli öwlüýäleriň we möminleriň jismi nuranalaryndan syzylyp çykan suratlar perişdelere görkezilipdir. Geljekde dostlaşjak pygamberleriniň olara görkezilmegi hikmete has laýyk bolup görünýär. Ine, şondan soň ýene «löwhi-aglada nagyşlanan» beýleki ähli suratlar hem görkezilip, Hezreti Adamyň bu atlary Allanyň ylhamy bilen bilmegi netijesinde halyflyga mynasyplygy subut edilipdir. Elbetde, görkezilen sudurlaryň içinde beýleki janly-jandarlar, hatda adamzadyň oýlap tapjak tehnologiýa enjamlary-da görkezilen bolarly. Ýokardaky aýdylanlardan şeýle manylar-da çykýar.

Hemme zadyň dogrusyny Alla bilýär.

Halil AKGÜNLER / iakgun@tnn.net

Duşenbe, 01.10.2012 ý Edebi makalalar